

**KARAR VERME TARZLARININ ÇALIŞANLARIN YAŞAM DOYUMU
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE YAŞAM DOYUMUNUN BAZI DEMOGRAFİK
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Ertuğrul KÖSE¹

Received Date (Başvuru Tarihi): 24/04/2021

Accepted Date (Kabul Tarihi): 07/06/2021

Published Date (Yayın Tarihi): 20/06/2021

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Karar Verme Tarzı,
Yaşam Doyumu,
Demografik Özellikler,
Factoring Sektörü

Araştırma karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkisinin olup olmadığı ve yaşam doyumunun bazı demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında katılımcıların karar verme tarzları ve yaşam doyumu algılarını ölçmek için Likert tipi iki ölçüm aracından yararlanılmıştır. Söz konusu ölçüm araçlarını içeren anket çalışması İstanbul'da factoring sektöründe görev yapan 352 çalışanın katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda karar vermekten kaçınma dışındaki karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkide bulunduğu ve çalışanların yaşam doyumu ile cinsiyet ve yaş değişkeni dışındaki demografik değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve grupların ortalama puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yönetici unvanına sahip ve lisansüstü öğrenim düzeyi grubunda yer alan çalışanların yaşam doyumu ortalama puanlarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

**THE EFFECT OF DECISION-MAKING STYLES ON LIFE SATISFACTION OF EMPLOYEES AND
INVESTIGATION OF LIFE SATISFACTION IN TERMS OF SOME DEMOGRAPHIC VARIABLES**

ABSTRACT

Keywords

Decision-Making Style,
Life Satisfaction,
Demographic Characteristics,
Factoring Sector

The research was conducted to determine whether the decision-making styles have an effect on the life satisfaction of employees and whether life satisfaction differed according to some demographic variables. Within the scope of the study, two Likert-type measurement tools were used to measure the participants' decision-making styles and their perceptions of life satisfaction. The survey including the measurement tools was conducted with the participation of 352 employees working in the factoring sector in Istanbul. As a result of the study, it was determined that decision-making styles other than avoidant decision-making style had an effect on the life satisfaction of employees, and that there was a significant relationship between the life satisfaction of employees and demographic characteristics other than gender and age variables and that the mean scores of the groups indicated a significant difference. It has been determined that the life satisfaction average scores of the employees who have managerial status and in the graduate degree of education group are higher than the other groups.

Citation: Köse, E. (2021), Karar Verme Tarzlarının Çalışanların Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi ve Yaşam Doyumunun Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, ARHUSS, (2021), 4(1): 33-55.

¹Dr., Nişantaşı Üniversitesi, İşletme Bölümü, ertugrul.kose@nisantasi.edu.tr, orcid.org/0000-0002-8416-9414

1. GİRİŞ

Bireyler günlük yaşamlarında bir soruna çözüm üretmek ya da bir amaca ulaşmak için çok sayıda karar verme durumu ile karşılaşır. Alternatifler arasından seçim yapma süreci olarak ifade edilebilen karar verme, doğası gereği geleceğe dönüktür ve bireyin yaşamı üzerinde etkili olur. Doğru, yerinde ve isabetli olarak verilen kararlar bireyin yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkide bulunurken, pişmanlıkla sonuçlanan kararlar ise, kişinin yaşamını olumsuz yönde etkiler.

Karar verme, bilişsel ve duyuşsal bir süreçtir. Bireyler karar verme durumu ile karşılaştıklarında temin edilen bilgi, deneyim, duygu ve sezgi gibi çok sayıda faktörün etkisi altında kalarak seçimde bulunurlar. Karar verme durumu ile karşılaşan bireyin karar verme sürecinde izlediği ve alışkanlığa dönüşen yaklaşımı karar verme tarzını ifade eder. Karar verme tarzı, deneyim sonucunda birey tarafından öğrenilebilen ve benzer durumlarda tekrarlanarak alışkanlığa dönüşebilen bir özellik taşır. Bireyler karar verme koşullarına göre farklı karar verme yaklaşımları sergileyebilirler.

Yaşam doyumu konusuna ilginin son yıllarda artış gösterdiği ve alan yazında araştırmacılar tarafından bu konuda çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Yaşam doyumu, bireyin kendi belirlediği kriterlere göre yaşamını bütünsel olarak olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmesini ifade eder. Yaşam doyumu, bireyin yaşamından duyduğu memnuniyeti gösterir. Öznel iyi oluş halinin bir boyutu olan yaşam doyumu, bireyin yaşamında beklentilerini ne ölçüde karşıladığına dair kişisel değerlendirmesini yansıtır. Sağlık, gelir seviyesi, öğrenim düzeyi, statü, kişilik ve sosyal ilişkiler gibi çok sayıda faktör bireyin yaşam doyumu üzerinde etkili olur.

Karar verme tarzları ile yaşam doyumu ilişkisinin gerek ulusal, gerekse uluslararası yazında sınırlı sayıda araştırmacı tarafından ele alındığı görülmektedir. Ulusal yazındaki araştırmalar incelendiğinde; çalışmaların eğitim ve spor bilimleri alanlarında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Araştırma faktoring sektöründe görev yapan çalışanlar arasında gerçekleştirilmiş olup, bu çalışma ile alanyazındaki bilgi birikiminin artırılmasına ve bu konuda araştırmacılar tarafından gelecekte yapılacak araştırmalara katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Bu araştırmada, karar verme tarzlarının iş görenlerin yaşam doyumu üzerinde etkisinin olup olmadığı ve yaşam doyumunun bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip

göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle karar verme tarzları ve yaşam doyumu kavramları ele alınmış, daha sonra iki kavram arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Son olarak ise, karar verme tarzlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi ve yaşam doyumunun bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek amacıyla hazırlanmış olan anket uygulaması ve araştırma bulgularına yer verilmiştir. Anket uygulaması, İstanbul'da faktoring sektöründe çalışan iş görenler arasında gerçekleştirilmiştir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Karar Verme Tarzları

Karar verme tarzı, karar verme durumu ile karşılaşan bireyin karar verme sürecinde sergilediği tutum ve davranış şekli olarak ifade edilebilir. Scott ve Bruce'a göre karar verme tarzı "karar verme durumu ile karşılaştıklarında bireylerin sergiledikleri öğrenilmiş davranışsal cevap verme yaklaşımlarıdır" (Scott & Bruce, 1995: 820). Diğer bir tanımlamaya göre karar verme tarzı "karar verme durumunda bireyin ortaya koyduğu temel algılama ve cevap verme stilidir" (Harren, 1979: 124-125). Driver'a göre ise, karar verme tarzı "bireylerin karar verme durumunda başvurdukları davranışsal yaklaşımlardır" (Driver, 1979: 48).

Karar verme tarzları kavramının gelişiminde çok sayıda araştırmacının önemli katkıları olmuştur. Dinklage (1967), Arroba (1978), Harren (1979), Driver ve arkadaşları (1990), Scott ve Bruce (1995) ile Mann ve arkadaşları (1997) karar verme tarzları konusunda katkı yapan araştırmacılardan bazıları arasında yer almaktadır.

Karar verme tarzları araştırmacılar tarafından farklı boyutlarda ele alınmıştır. Dinklage (1967), karar verme tarzlarını iç tepkisel, kadercil, uyumlu, erteleyici, bocalayan, planlı, sezgisel ve tutuk olmak üzere sekiz boyutta değerlendirmiştir. Arroba (1978), karar verme tarzlarını düşüncesiz, itaatkâr, mantıklı, duygusal, sezgisel ve tereddütlü boyutlarında ele almıştır. Harren (1979), karar verme tarzlarını rasyonel, sezgisel ve bağımlı boyutlarında dikkate almıştır (Harren, 1979: 125). Driver ve arkadaşları (1990) ise, karar verme tarzlarını kararlı, esnek, hiyerarşik, bütünleştirici ve sistemik boyutlarında incelemiştir (Ölçüm & Titrek, 2015: 1937-1938). Alan yazında karar verme tarzları ile ilgili araştırmalarda genellikle Scott ve Bruce (1995) ile Mann ve arkadaşlarının (1997) geliştirmiş oldukları modellerin öne çıktığı görülmektedir.

Scott ve Bruce (1995) daha önceki araştırmaları da göz önünde bulundurarak karar verme tarzlarını rasyonel, sezgisel, bağımlı, karar vermekten kaçınma ve anlık olmak üzere beş boyutta ele almışlardır. Rasyonel karar verme tarzı bireyin bütün alternatifleri dikkatli ve bütünsel bir çerçevede ele alarak değerlendirmesi ilkesine dayanır. Analitik yaklaşıma dayanan rasyonel karar verme tarzında birey beklentilerini karşılayacak olan en iyi alternatifi seçme eğilimindedir. Diğer bir karar verme tarzı olan sezgisel karar vermede, karar verme durumuyla karşılaşan birey sezgi, his ve duygularına dayanarak karar verme yaklaşımını ortaya koyar. Birey sezgisel karar verme yaklaşımında geçmiş deneyimlerinin yanı sıra duygularına da başvurur (Scott & Bruce, 1995: 820-826; Fatima, Khan, Rosseli, & Ardila, 2020: 339). Bağımlı karar verme tarzı ise, bireyin tek başına karar vermekte zorlandığı ve çevresindeki diğer kişilerin görüş, öneri ve tavsiyelerini dikkate alarak karar vermeyi tercih ettiği karar verme yaklaşımını ifade eder. Yapılan araştırmalarda bağımlı karar verme tarzına sahip olan bireylerin karar verme özgüveninin düşük olduğu belirlenmiştir (Bodin, Chermack, & Coons, 2016: 25). Karar vermekten kaçınma tarzı, karar verme durumu ile karşılaşan karar vericinin muhtelif nedenlerden dolayı karar vermek istememesi ve kararını mümkün oldukça ötelemesini ifade eder. Bağımlı ve karar vermekten kaçınma tarzına sahip olan bireylerin karar verme ve sorun çözme özgüvenlerinin düşük olduğu görülmüştür. Diğer bir karar verme tarzı olan anlık karar verme yaklaşımında ise, birey ayrıntılı analiz yapmadan karar verme sürecini hızlı bir şekilde tamamlamak istemektedir (Bavol'ár & Orosová, 2015: 215; Köse, 2019: 51).

Mann ve arkadaşları (1997) karar verme tarzlarını dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme olmak üzere dört boyutta ele almışlardır. Dikkatli karar verme tarzı, Scott ve Bruce'un genel karar verme tarzları modelinde yer alan rasyonel karar verme tarzı ile benzerlik göstermektedir. Dikkatli karar verme tarzında karar verici karar vereceği konu ile ilgili ihtiyaç duyduğu bilgileri toplamakta, olası alternatifleri değerlendirmekte ve kendisi için en doğru seçimde bulunmaya çalışmaktadır. Kaçınma yaklaşımında ise, birey vereceği kararların sorumluluğunu almak istememekte, zorunlu olmadıkça karar vermekten kaçınmakta, karar vermek zorunda kaldığında da çevresinde yer alan bireylerin yönlendirme ve desteğine başvurmaktadır. Mann ve arkadaşlarının karar verme yaklaşımında yer alan kaçınma tarzı, Scott ve Bruce'un karar verme modelindeki karar vermekten kaçınma ve bağımlı karar verme tarzlarının bir bileşimi olarak değerlendirilebilir. Mann ve arkadaşlarına göre erteleyici karar verme tarzında

karar verici kararını son dakikaya kadar ertelemeyi tercih eder. Erteleyici karar verme tarzına sahip olan kişi, karar verse bile, kararını uygulamaya geçirmeyi erteler. Scott ve Bruce'un anlık karar verme tarzı ile benzerlik gösteren panik karar verme tarzında ise, birey kendini zaman baskısı altında hissetmekte, acele karar vermeye yönelmekte ve karar verdikten sonra da seçiminin doğru olduğuna kendini inandırmaya çalışmaktadır (Mann, Burnett, Radford, & Ford, 1997: 2-12; Ding, Xu, Yang, Li, & van Heughten, 2020:352). Dikkatli karar verme tarzı karar vermeden önce alternatiflerin dikkatli bir şekilde analiz edilmesine dayandığından yerinde ve isabetli bir karar verme yaklaşımıdır. Kaçınma, erteleyici ve panik karar verme tarzları ise, sağlıklı bir temele dayanmadığından olumlu sonuçlar getirmeyen karar verme stilleridir (Çimen & Tatar, 2019: 58).

Karar verme tarzları çok sayıda araştırmacı tarafından incelemeye konu edilmiştir. Karar verme tarzları ile bazı değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda farklı bulguların elde edildiği görülmektedir. Deniz ve Avşaroğlu tarafından yapılan çalışmada duygusal zekâ yeteneklerinin karar verme tarzlarını tahmin etmede öngörü sağladığı ve duygusal zekâ yetenekleri ile dikkatli karar verme tarzı arasında pozitif, kaçınma, erteleyici ve panik karar verme tarzları ile ise negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir (Deniz & Avşaroğlu, 2014: 127-131). Yılmaz ve Altınok tarafından yapılan araştırmada da, benzer sonuçlar elde edilmiştir (Yılmaz & Altınok, 2010: 695-697). Uygur'un yaptığı araştırmada problem çözme becerisinin panik, erteleyici ve kaçınma karar verme tarzı ile negatif, dikkatli karar verme tarzı ile ise pozitif yönlü ilişkili olduğu görülmüştür (Uygur, 2018: 1019). Yöneticilerin öz yeterlilik düzeyleri ile rasyonel karar verme tarzı arasında olumlu, kararsız ve bağımlı karar verme tarzı arasında ise negatif yönlü ilişki olduğu belirlenmiştir (Öneren & Çiftçi, 2013: 315). Diğer bir araştırmada ise, öz yeterlilik ve yönetsel güçlülüğün karar verme tarzları üzerinde pozitif bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Keskin & Perçin, 2019: 781).

2.2. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu kavramı ilk olarak Neugarten ve arkadaşları (1961) tarafından dile getirilmiştir. Yaşam doyumu, bireyin yaşamında sahip oldukları ile beklentilerini kıyaslaması sonucunda ulaştığı memnuniyet düzeyini gösterir (Neugarten, Havighurst, & Tobin, 1961: 135). Yaşam doyumu, bireyin yaşam kalitesine ilişkin genel değerlendirmesi şeklinde tanımlanabilir (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985: 71).

Yaşam doyumu, öznel iyi oluş kavramının bilişsel boyutu olup, bireyin yaşamından duyduğu memnuniyete ilişkin genel değerlendirmesini ifade eder. Pozitif psikolojide mutluluk ile eşanlamli kullanılan kavramlardan biri olan öznel iyi oluş, olumlu duygulanım, hoş giden eylemlerde bulunma ve düşük düzeyde olumsuz duygulanımı ifade eder. Olumlu ve olumsuz duygulanım öznel iyi oluş halinin duygusal boyutunu oluştururken, yaşam doyumu ise bilişsel boyutunu oluşturur. Yaşam doyumu, tutum ve davranışların aksine bireyin hayatındaki olaylara verdiği tepki veya devam eden duygusal değerlendirme değildir (Siebert, Kunz, & Rolf, 2020: 1173-1174). Yaşam doyumu bilişsel ve karşılaştırmaya dayalı bir değerlendirme sürecidir. Yaşam doyumuna ilişkin değerlendirmeler kişinin uygun gördüğü standartlara göre koşullarını değerlendirmesine dayanır (Diener, 1984: 550; Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985: 71). Kişinin içinde bulunduğu koşullar beklentilerini karşılıyor veya beklentilerinin üzerinde ise, yaşam doyumu yüksektir. Birey yaşamında beklentilerini karşılayamadığı durumda bireyin yaşam doyumu azalır.

Bireylerin yaşam doyumu üzerinde çok sayıda faktör etkili olmaktadır. Sağlık durumu, eğitim düzeyi, iş bulma imkânı, medeni hal, gelir seviyesi, statü, yaşam standardı, iş yaşamı, sosyal ilişkiler, çevresel koşullar ve ruh hali bireylerin yaşam doyumu üzerinde etkili olan faktörlerden bazılarıdır (Ngoo, Tan, & Tey, 2021: 917-919; Morrone, Piscitelli, & D'Ambrosio, 2019: 480-481; Amati, Meggiolaro, Rivellini, & Zaccarin, 2018: 3-5). Yapılan araştırmalarda sağlık sorunu olmayan, fiziksel olarak kendini iyi hisseden, eğitim düzeyi yüksek, evli, geliri görece iyi olan, sosyal ilişkilerde başarılı ve pozitif ruh haline sahip bireylerin yaşam doyumunun yüksek olduğu belirlenmiştir (Bjørnskov, Dreher, & Fischer, 2008:120; Morrone, Piscitelli, & D'Ambrosio, 2019: 479-481).

Araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda yaşam doyumu ile bazı değişkenler arasında olumlu ya da olumsuz yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Pozitif duygu, duygusal zekâ, öz saygı, sosyal destek, sosyal ilişkiler, umut, amaca bağlılık ve girişimcilik başarısı ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Yaşam doyumu ile depresyon, iş yükü, negatif duygu, duygusal tükenme, acı ve endişe arasında ise negatif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir (Kong, Gong, Sajjad, Yang, & Zhao, 2019: 2739; Przepiorka, 2017: 308; Boekhorst, Singh, & Burke, 2017: 898; Durak, Şenol-Durak, & Gençöz, 2010: 420; Gouveia, Milfont, da Fonseca, & de Miranda Coelho, 2009: 273).

2.3. Karar Verme Tarzları ve Yaşam Doymu İlişkisi

Karar verme tarzları ile yaşam doymu arasındaki ilişkiyi ele alan araştırmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Bahadır ve Çetinel'in halter hakemleri arasında yaptıkları araştırmada aceleci karar verme tarzı ile yaşam doymu arasında istatistiksel açıdan anlamlı, negatif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Bahadır & Certel, 2013: 585-586). Highhouse ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada kararsızlık ve kaçınma karar verme tarzlarının yaşam doymu ile negatif yönlü ilişkili olduğu görülmüştür (Highhouse, Diab & Gillespie, 2008: 367). Deniz'in üniversite öğrencileri arasında yaptığı araştırmada yaşam doymu ile ihtiyatlı karar verme tarzı arasında pozitif; yaşam doymu ile erteleyici, kaçınmacı ve aceleci karar verme tarzı arasında ise, negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Deniz, 2006: 1166). Karar verme tarzları ile yaşam doymu arasındaki ilişkiyi ele alan diğer iki araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Cenkseven Önder & Çolakradioğlu, 2013:723; Cenkseven-Önder, 2012: 1528).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doymu üzerinde etkisinin olup olmadığı ve yaşam doymunun bazı demografik değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Karar verme tarzları ile yaşam doymu arasındaki ilişki sınırlı sayıda araştırmacı tarafından ele alınmış olup, bu araştırma ile yazındaki bilgi birikimine katkı yapılması hedeflenmektedir. Diğer taraftan, karar verme tarzlarının yaşam doymu üzerindeki etkisinin ele alındığı bu çalışma faktoring sektöründe görev yapan çalışanlar arasında gerçekleştirilen ilk araştırma olma özelliğine sahiptir.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Karar verme tarzlarının yaşam doymu üzerindeki etkisi ve yaşam doymu ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin ele alındığı bu çalışma tanımlayıcı ve sonuç çıkarıcı bir araştırmadır. Hipotez testlerinden yararlanılarak karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doymu üzerinde etkisi olup olmadığı ve yaşam doymunun bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği istatistiksel tekniklerle analiz edilerek belirlenmiştir.

Araştırmaya ilişkin hipotezler aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

H₁: Karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkisi bulunmaktadır.

H₂: Yaşam doyumu cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₃: Yaşam doyumu statü değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₄: Yaşam doyumu yaş değişkenine göre farklılaşmaktadır.

H₅: Yaşam doyumu öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmaktadır.

3.3. Evren ve Örneklem

Karar verme tarzlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi ve yaşam doyumu ile bazı demografik değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışma istatistiksel veri toplanmasına ve elde edilen verilerin analiz edilmesine dayanmaktadır. Araştırma bağlamında, İstanbul'da faktoring sektöründe çalışan iş görenlerden veri toplama araçlarından biri olan "anket" ile veri temin edilmiştir.

Araştırmada tesadüfi örnekleme yöntemine başvurulmuş ve örneklem sayısı belirlenirken güç analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında, 0.05 yanılğı düzeyinde, 0.40 etki büyüklüğünde ve %95 evreni temsil gücüyle 265 kişi olarak belirlenmiştir. Bazı katılımcıların ankete cevap vermeyebilecekleri dikkate alınarak 400 anket formu tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlenen faktoring şirketlerindeki çalışanlara iletilmiştir.

Anket uygulaması, 2020 yılında, 15 Kasım- 15 Aralık tarihleri arasında çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. İletilen 400 anket formundan 364'ü geri dönmüş, 12 anket formu ise, eksik veri içerdiğinden geçersiz olarak kabul edilmiş ve değerlendirme dışında bırakılmıştır. İstatistiksel analizler 352 anket formundaki veriler esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması bağlamında geri dönüş oranı %91 olarak belirlenmiştir.

3.4. Ölçüm Araçları ve Uygulaması

Araştırmada, veri toplama aracı olarak anket yönetimine başvurulmuştur. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anketin birinci bölümünde katılımcılara yönelik cinsiyet, medeni durum, yaş ve çalışma süresi gibi demografik sorular; ikinci bölümünde Scott & Bruce'un (1995) geliştirdiği ve Taşdelen (2002) tarafından Türkçe uyarlamasının yapıldığı Genel Karar Verme Tarzları ölçeği; üçüncü bölümünde ise, Diener ve

arkadaşlarının (1985) geliştirdiği ve Dağlı ve Baysal'ın (2016) Türkçe'ye uyarladığı "Yaşam Doyumu" ölçeği yer almıştır. Ölçüm araçlarında yer verilen ifadelere 5'li likert tipi ile cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizi için SPSS ve Amos istatistik paket programlarından yararlanılmıştır. Tanımlayıcı istatistikler ile hipotez testlerinin analizinde SPSS; geçerlilik analizi için ise, Amos programı kullanılmıştır.

3.5. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerin bu kısıtlar çerçevesinde dikkate alınması gerekmektedir. Araştırmada anket yönteminden yararlanıldığı için sonuçların değerlendirilmesi noktasında anket yönteminin sınırlılıklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Araştırma bulguları faktoring sektöründe çalışan 352 iş görenin görüşlerini yansıtmaktadır. Diğer bir sınırlılık ise, araştırma kapsamının İstanbul ili ile sınırlı olması ve bu ilde görev yapan faktoring çalışanlarından oluşmasıdır. Araştırmada elde edilen bulguların ve yapılacak genellemelerin yukarıda dile getirilen kısıtlar çerçevesinde değerlendirmeye alınması gerekir.

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara anket katılımcılarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler, normallik, boyutsallık, güvenilirlik ve geçerlilik analizi bulguları ile hipotez testlerinin sonuçları başlıkları altında yer verilmiştir.

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcılara ilişkin demografik verilerin sıklık ve yüzde dağılımları hesaplanmış olup, elde edilen bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1'deki bulgulara bakıldığında; katılımcıların büyük bir çoğunluğunun kadın, yönetici unvanına sahip olmayan, 18-39 yaş aralığında, lisans düzeyinde öğrenim görmüş ve 0-10 yıllık iş deneyimine sahip çalışanlardan oluştuğu anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	F	%	Değişkenler	F	%
Cinsiyet			Öğrenim Durumu		
Kadın	187	53,1	Lise	9	2,6
Erkek	165	46,9	Ön Lisans	34	9,7
Statü			Lisans	208	59
Yönetici	118	33,5	Lisansüstü	101	28,7
Yönetici Olmayan	234	66,5	İş Deneyimi		
Yaş			0-5 yıl	122	34,7
18-29	125	35,5	6-10 yıl	55	15,6
30-39	97	27,5	11-15 yıl	60	17
40-49	102	29	16-20 yıl	43	12,2
50-59	28	8	21 yıl ve üzeri	72	20,5

Katılımcıların ölçüm araçlarından elde ettikleri ortalama puanlara Tablo 2’de yer verilmiştir. Tablo 2’deki veriler incelendiğinde katılımcıların ağırlıklı olarak rasyonel karar verme tarzını ($M=4,25$) tercih ettikleri, bunu sezgisel ve bağımlı karar verme tarzlarının takip ettiği, en az başvurulan karar verme tarzının ise, anlık karar verme tarzı ($M= 2,32$) olduğu görülmektedir. Katılımcıların hayatlarından duydukları memnuniyet düzeyini gösteren yaşam doyumu algılarının ise orta düzeyde ($M=3,57/5$) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Ölçüm Araçlarından Elde Ettikleri Ortalama Puanlara İlişkin Bulgular

Değişkenler	\bar{x}	SS
Rasyonel KVT	4,25	0,58
Sezgisel KVT	3,66	0,72
Bağımlı KVT	3,64	0,83
Anlık KVT	2,32	0,77
Kaçınma KVT	2,87	0,66
Yaşam Doyumu	3,57	0,76

4.2. Normallik, Boyutsallık, Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizleri

Nicel araştırmalarda parametrik analiz yöntemlerinin kullanılabilmesi için uygulanan test ve ölçeklerden elde edilen verilerin normal dağılım göstermesi gerekir. Çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında yer aldığı ve anlamlılık değeri 0,05’den büyük olduğunda verilerin normal dağılım gösterdiği değerlendirilebilir. Her iki ölçüm aracı ve verilere ilişkin normallik testleri yapılmış olup, elde edilen veriler Tablo 3’te bir araya getirilmiştir. Karar verme tarzları ölçeğinde her bir boyut ayrı bir ölçek gibi değerlendirilmiş ve boyutlardaki ifadelerin aritmetik ortalaması

dikkate alınmıştır. Yaşam doyumu ölçeği ise tek boyutlu olduğu için ölçüm aracındaki ifadelerin aritmetik ortalaması ölçeğin ortalama puanı olarak değerlendirilmiştir. Tablo 3'teki veriler incelendiğinde çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasında yer aldığından ve anlamlılık değeri 0,05'den büyük olduğu ($p>0,05$) için verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 3. Normallik Testi Bulguları

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık	Kolmogorov-Smirnov (p)
Rasyonel KVT	-1,14	1,02	0,12
Sezgisel KVT	-0,40	0,55	0,22
Bağımlı KVT	-0,90	0,96	0,14
Anlık KVT	0,83	1,13	0,35
Kaçınma KVT	0,47	0,85	0,18
Yaşam Doyumu	-0,31	-0,57	0,28

Boyutsallık analizi, çok boyutlu değişken kümesi içinde ortak ilişki sel bağlantılara sahip olan değişkenleri sınıflandırmak ve boyutlarını belirleyebilmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Boyutsallık analizi yapılmadan önce örneklemin yeterlilik ve uygunluğunu belirlemek için SPSS aracılığı ile Kaiser Meyer Olkin (KMO) ve Barlett küresellik test istatistiği hesaplanmıştır. Verilerin faktör çıkarmak için yeterli ve uygun olup olmadığı konusunda karar verebilmek için KMO katsayısının 0,60'dan büyük; Barlett test istatistiği değerinin anlamlı ve determinant göstergesinin de sıfırdan büyük bir değer alması gerekir (Beavers, Lounsbury, Richards, Huck, & Skolits, 2013: 4). Analiz sonucunda karar verme tarzları ölçeğine ilişkin KMO test sonucu 0,853; Barlett istatistik test sonucu X^2 3301,1 ($df= 276$; $p= 0,00$) ve yaşam doyumu ölçeğine ilişkin KMO test sonucu 0,797; Barlett istatistik test sonucu X^2 543,5 ($df= 10$; $p= 0,00$) olarak belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgular örneklemin faktör analizini gerçekleştirmek için yeterli ve uygun olduğuna işaret etmektedir.

Araştırmada "Karar Verme Tarzları" ve "Yaşam Doyumu" ölçüm araçlarında yer alan maddeler arasındaki ilişki ve boyutsallığın belirlenebilmesi için açıklayıcı faktör analizi (AFA) yöntemi kullanılmıştır. SPSS aracılığı ile yapılan çalışmada korelasyon değerlerinin tespit edilebilmesi için Pearson korelasyon analizi yöntemine başvurulmuştur. AFA analizi sonucunda maddeler arası korelasyon değerleri Karar Verme Tarzları ölçeğinde 0,10 ile 0,68; Yaşam Doyumu ölçeğinde ise 0,19 ile 0,71 arasında çıkmıştır. Bireysel faktör ağırlığı bağlamında 0,40 sınır değeri olarak esas alınmıştır. AFA analizi sonucunda Karar Verme Tarzları ölçeğinin bağımlı karar verme tarzı boyutunda

yer alan B1 maddesi düşük faktör yükü nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. Karar verme tarzları ölçeğinde öz değeri 1'den büyük olan beş faktörlü yapının varyansın % 65'ni açıkladığı görülmüştür. Yaşam Doyumu ölçeğinde ise, düşük faktör yükü nedeniyle ölçüm aracından çıkarılması gereken bir madde olmadığı görülmüştür. Yaşam doyumu ölçeğinde tek faktörlü yapının varyansın % 71'ni açıkladığı belirlenmiştir. Boyutsallık analizi sonrasında her iki ölçüm aracı için de, güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Ölçüm araçlarının güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık yönteminden yararlanılmıştır. Yazında araştırmacıların iç tutarlılık güvenilirliğini belirlemek için sıklıkla Cronbach alfa katsayısını dikkate aldıkları görülmektedir. Ölçüm araçları ve alt boyutlarına ilişkin güvenilirlik değerleri hesaplanmış ve elde edilen sonuçlara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Ölçekler ve Alt Boyutlarına İlişkin Güvenilirlik Değerleri

	İfade sayısı	Cronbach alfa
Karar Verme Tarzları Ölçeği	24	0,75
Rasyonel Karar Verme Tarzı	5	0,75
Sezgisel Karar Verme Tarzı	5	0,73
Anlık Karar Verme Tarzı	5	0,72
Bağımlı Karar Verme Tarzı	4	0,72
Karar Vermekten Kaçınma Tarzı	5	0,77
Yaşam Doyumu Ölçeği	5	0,80

Bir ölçüm aracının güvenilirlik katsayısı (Cronbach alfa değeri) 0,50'den küçük ise güvenilir değil, 0,50 ile 0,60 arasında ise düşük düzeyde güvenilir, 0,60 ile 0,70 arasında ise güvenilirliği zayıf, >0,70 ile 0,80 arasında ise kabul edilebilir seviyede güvenilir, 0,80 ile 0,90 arasında ise oldukça güvenilir ve 0,90'dan büyük ise güvenilirliği yüksek olarak değerlendirilir (George & Mallery, 2003: 231). Her iki ölçüm aracına ilişkin Cronbach alfa değerleri ölçüm araçlarının güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

Güvenilirlik analizi sonrasında ölçüm aracı ve verilerin geçerliliğini belirleyebilmek için geçerlilik analizi yapılmıştır. Yapı geçerliliği bağlamında doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemine başvurulmuştur. Araştırmada DFA analizi yöntemi ile yapılan yapısal geçerlilik analizleri için uyum endekslerinden yararlanılmıştır. Uyum endeksi değerlerinden Ki-kare/serbestlik değeri 2,0'dan küçük, RMSEA \leq 0,05, CFI, GFI ve

AGFI değeri 0,95'den büyük ve SRMR değeri 0,05'den küçük ise modelin iyi uyum gösterdiği kanaatine varılabilir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, & Müller, 2003: 35-43). Analiz sonucunda elde edilen uyum endeksi değerlerine Tablo 5'te yer verilmiştir. Veriler incelendiğinde her iki ölçüm aracına ilişkin modelin iyi uyum gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Ölçeklerin Uyum İyiliği Değerleri

Değişkenler	χ^2/sd	RMSEA	CFI	GFI	AGFI	SRMR
Karar Verme Tarzları	1,85	0,03	0,92	0,90	0,97	0,04
Yaşam Doymumu	1,77	0,02	0,94	0,96	0,92	0,05

4.3. Hipotez Testi Bulguları

Araştırmada karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doymumu üzerindeki etkisini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon; çalışanların yaşam doymumunun cinsiyet ve statü değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için bağımsız t testi; yaşam doymumunun yaş ve öğrenim düzeyi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya çıkarmak için ise, tek yönlü varyans (ANOVA) analizinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın birinci hipotezi "Karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doymumu üzerinde etkisi bulunmaktadır" şeklinde belirlenmiştir. Karar verme tarzlarının yaşam doymumunu yordama gücünü test etmek için regresyon analizi öncesinde değişkenler arasındaki ikili ilişkiler incelenmiş ve Tablo 6'da sunulmuştur. Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde yaşam doymumu ile rasyonel ve sezgisel karar verme tarzları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve bağımlı karar verme tarzı arasında ise, düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Anlık karar verme ve kaçınma karar verme tarzları ile yaşam doymumu arasında ise, anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.

Tablo 6. Karar Verme Tarzları ile Yaşam Doymumu Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

	RKVT	SKVT	BKVT	AKVT	KKVT	YD
Rasyonel Karar Verme Tarzı	1					
Sezgisel Karar Verme Tarzı	-,056	1				
Bağımlı Karar Verme Tarzı	0,01	-,0086	1			
Anlık Karar Verme Tarzı	-,452**	,441**	0,04	1		
Kaçınma Karar Verme Tarzı	0,01	,268**	,170**	,529**	1	
Yaşam Doymumu	,294**	,224**	-,147**	0,04	,034	1

** . Korelasyon katsayıları $p < 0.01$ düzeyinde anlamlıdır.

Karar verme tarzlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisini belirlemek için hipotez testi öncesinde çoklu doğrusal regresyon analizinin ön koşulları olan doğrusallık, normallik, hataların bağımsızlığı, eş varyanslılık, çoklu doğrusal bağlantı olmaması ve çoklu ayırık değer olmaması varsayımları test edilmiş ve karşılandığı görülmüştür. Tablo 7'deki analiz sonuçları değerlendirildiğinde; karar verme tarzlarından rasyonel ($\beta = .395, p=0,000$), sezgisel ($\beta = .173, p=0,002$) ve anlık karar verme ($\beta = .199, p=0,008$) tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde pozitif; bağımlı karar verme tarzının ise, negatif ($\beta = -.129, p=0,010$) etkide bulunduğu belirlenmiştir. Karar verme tarzlarından karar vermekten kaçınma tarzı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu ($\beta = -0,095, p=0,122$) görülmüştür. Yaşam doyumundaki değişimin %17,8'nin karar verme tarzları tarafından açıklandığı ($R^2=.178, F=15.027, p= 0,000$) ve ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bu sonuç, karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkide bulunduğunu gösterdiğinden H_1 kabul edilmiştir.

Tablo 7. Karar Verme Tarzlarının Çalışanların Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi

Değişkenler	β	R^2	Düz. R^2	F	Sig.
Sabit	1,024				.015
Rasyonel KVT	.395				.000
Sezgisel KVT	.173				.002
Anlık KVT	.199	.178	.167	15,027	.010
Bağımlı KVT	-.129				.008
Kaçınma KVT	-.095				.122
Bağımlı Değişken: Yaşam Doyumu		Durbin Watson:1,625			

Araştırmanın ikinci hipotezi "Yaşam doyumunun cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını" ortaya çıkarmaya yöneliktir. Analiz yapılmadan önce t testi yönteminin ön koşulları test edilmiş ve bu koşulların karşılandığı belirlenmiştir. Yapılan analiz neticesinde yaşam doyumunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($t_{0,005:350}= 0,763$) tespit edilmiş ve H_2 reddedilerek sıfır hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 8. Cinsiyet Gruplarına İlişkin t Testi Analizi Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Kadın	187	3,54	0,76	0,763	350	0,446
Erkek	165	3,60	0,75			

Araştırmanın üçüncü hipotezi “Yaşam doyumunun statü değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini” tespit etmeye yöneliktir. Analiz yapılmadan önce t testinin ön koşulları test edilmiş ve bu koşulların karşılandığı belirlenmiştir. Yapılan analiz neticesinde yaşam doyumunun statü değişkenine göre anlamlı bir farklılık ($t_{0,005;350}=5,114$) gösterdiği belirlenmiştir. Böylece H_3 kabul edilmiştir. Analiz sonucunda, yöneticilerin yaşam doyumunu ortalama puanlarının ($M= 3,85$) yönetici olmayanlara ($M= 3,42$) göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 9. Statü Gruplarına İlişkin t Testi Analizi Sonuçları

Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Yönetici	187	3,85	0,58	5,114	350	0,000
Yönetici Olmayan	165	3,42	0,80			

Araştırmanın dördüncü hipotezi “Yaşam doyumunun yaş değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını” ortaya çıkarmaya yöneliktir. Analiz öncesinde tek yönlü ANOVA analizinin ön koşulları test edilmiş ve bu koşulların karşılandığı belirlenmiştir. Tek yönlü ANOVA analizi sonucunda, yaşam doyumunun yaş değişkenine göre farklılık göstermediği ($p= 0,183$) tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç dikkate alınarak alternatif hipotez reddedilmiş ve sıfır hipotezi kabul edilmiştir. Grupların yaşam doyumunu ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilemediğinde Post Hoc testi yapılmamıştır.

Tablo 10. Yaş Gruplarına İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Karelerin ortalaması	F	p
Gruplar arasında	2,801	3	,934	1,628	0,183
Gruplar içinde	199,590	348	,574		
Toplam	202,391	351			

Araştırmanın beşinci hipotezi “Yaşam doyumunun öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini” tespit etmeye yöneliktir. Analiz yapılmadan önce tek yönlü ANOVA analizinin ön koşulları test edilmiş ve bu koşulların karşılandığı belirlenmiştir. Tek yönlü ANOVA analizi sonucunda, yaşam doyumunun öğrenim düzeyi

değişkenine göre farklılık gösterdiği ($p= 0,000$) tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç göz önünde bulundurularak alternatif hipotez kabul edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılığı belirleyebilmek için Duncan testi yapılmıştır. Yapılan Post Hoc testi neticesinde lisansüstü öğrenim düzeyine sahip grupta yer alan çalışanların yaşam doyumu ortalama puanlarının ($M= 3,80$) diğer gruplara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 11. Öğrenim Düzeyi Gruplarına İlişkin ANOVA Analizi Sonuçları

	Kareler toplamı	Serbestlik derecesi	Karelerin ortalaması	F	p
Gruplar arasında	10,982	3	3,661	6,655	0,000
Gruplar içinde	191,409	348	,550		
Toplam	202,391	351			

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkisi olup olmadığı ve yaşam doyumunun bazı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, statü, yaş ve öğrenim düzeyi) farklılık gösterip göstermediği istatistiki yöntemlerle test edilerek belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda karar vermekten kaçınma dışındaki karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkide bulunduğu belirlenmiştir. Karar verme tarzlarından rasyonel, sezgisel ve anlık karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde pozitif, bağımlı karar verme tarzının ise, negatif yönde etkide bulunduğu belirlenmiştir. Karar verme tarzlarından karar vermekten kaçınma tarzı ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin ise, istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmüştür. Araştırmacılar tarafından yapılan bazı çalışmalarda araştırma bulgularımızı teyit eden sonuçlar elde edilmiştir. Deniz ile Cenkseven ve arkadaşlarının yaptıkları araştırmalarda ihtiyatlı karar verme tarzın ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Deniz, 2006: 1166; Cenkseven Önder & Çolakkadioğlu, 2013: 723). Araştırma bulgularımızdan farklı olarak Bahadır ve Çetinel'in çalışmasında aceleci karar verme tarzı ile yaşama doyumu arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu (Bahadır & Certel, 2013: 585-586); Highhouse ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada da kararsızlık ve kaçınma karar verme tarzları ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü ilişkili olduğu görülmüştür (Highhouse, Diab & Gillespie, 2008: 367). Bu bulgular rasyonel karar verme

tarzının yaşam doyumu üzerinde olumlu etkide bulunduğunu, anlık karar verme ve karar vermekten kaçınma yaklaşımlarının ise, yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, karar verme durumu ile karşılaşan bireyin yaşam doyumunu olumsuz etkilememek ve vereceği kararlardan pişmanlık duymamak için anlık karar verme ve kaçınma yaklaşımlarını tercih etmemesi uygun olur.

Araştırmada çalışanların yaşam doyumu ile cinsiyet ve yaş değişkeni dışındaki demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve grupların ortalama puanlarının anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yönetici unvanı taşıyan ve lisansüstü öğrenim düzeyine sahip grupta yer alan çalışanların yaşam doyumu ortalama puanlarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular cinsiyet ve yaş faktörleri ile çalışanların yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, lisansüstü düzeyde öğrenim görenler ile yönetici statüsüne sahip çalışanların öğrenim ve unvan avantajının getirdiği daha iyi imkânlarla sahip olmaları nedeniyle yaşam doyumlarının yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada cinsiyet değişkeni ile çalışanların yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Yenihan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada araştırma bulgularımızı teyit eden bir sonuç elde edilmiştir (Yenihan, Öner, & Balcı, 2016: 44). Japonya’da yapılan araştırmada yaşam doyumu ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve kadınların yaşam doyumunun erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Park, Joshanloo, & Scheifinger, 2019: 49). Dağlı ve Baysal’ın araştırmasında da, benzer bir sonuç elde edilmiştir (Dağlı & Baysal, 2017: 1252). Diğer bir araştırma da ise, erkeklerin yaşam doyumunun kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Kanbur & Erol, 2017: 57). Araştırmada elde edilen sonuç ve diğer çalışmalardaki bulgular dikkate alındığında yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Cinsiyet temelindeki farklılıkta araştırmaya katılan katılımcıların öznel değerlendirmelerinin belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada statü değişkeni ile yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve yönetici grubunda yer alan çalışanların yaşam doyumu ortalama puanlarının yönetici statüsüne sahip olmayan çalışanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Tansel’in yaptığı araştırmada da, çalışanların unvanlarının yaşam doyumu üzerinde etkili olduğu sonucuna varılmıştır (Tansel, 2018: 62). Yöneticilik bireye idari yetkilerin yanı sıra, diğer çalışanlara göre ücret ve yan haklar gibi ilave avantajlar

sunmaktadır. İş tatmini ve ekonomik koşullar yaşam doyumu üzerinde etkili olan faktörler arasında yer alır. Bu nedenle de, yönetsel ve ekonomik avantajlara sahip olan yöneticilerin yaşam doyumlarının yönetici unvanına sahip olmayan bireylere göre daha yüksek olması anlamlı hale gelmektedir.

Çalışmada demografik değişkenlerden yaş ile yaşam doyumu arasında istatistiksel bağlamda anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen bu sonuç bazı araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir (Kanbur & Erol, 2017: 58; Akyol, Başaran, & Yeşilbaş, 2018: 312; Moran & Çoruk, 2021: 275). Yenihan ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise, yaş değişkeni ile yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve 31-35 yaş grubundaki çalışanların yaşam doyumunun 21-25 yaş grubundakilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Yenihan, Öner, & Balcı, 2016: 45). Araştırmada elde edilen sonuç ve diğer araştırmalardaki bulgular değerlendirildiğinde yaş değişkeninin tek başına yaşam doyumu üzerinde etkili olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcıların yaşam doyumları üzerinde içinde buldukları sosyo-ekonomik koşullar, bireysel tercihlerin sonuçları, öznel değerlendirmeler ve diğer faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrenim düzeyi değişkeni ile yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve lisansüstü öğrenim düzeyine sahip grupta yer alan çalışanların yaşam doyumu ortalama puanlarının diğer gruplardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yenihan ve arkadaşlarının çalışmasında da benzer bulgu elde edilmiştir (Yenihan, Öner, & Balcı, 2016: 45). Araştırmacılar tarafından yapılan bazı çalışmalarda ise, öğrenim düzeyi değişkeni ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır (Moran & Çoruk, 2021: 277; Kanbur & Erol, 2017: 58). Araştırma bulguları öğrenim düzeyi değişkeninin yaşam doyumu üzerinde etkili olan faktörlerden biri olduğunu, ancak yaş değişkeninin de olduğu gibi tek başına belirleyici olmadığını ortaya koymaktadır. Lisansüstü düzeyde öğrenim derecesine sahip olmak bireye iş hayatında daha iyi bir kariyer imkânı sağlayabilir ve kişinin yaşam doyumuna olumlu etkide bulunabilir. Ancak, yaşam doyumu bireyin yaşamından genel olarak memnuniyet düzeyini ifade ettiğinden öğrenim düzeyi değişkeni yaşam doyumu üzerinde tek başına belirleyici bir faktör olamaz. Bu nedenle de, öğrenim değişkeni ile yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin analizinde katılımcıların öznel değerlendirmelerine göre farklı sonuçların elde edilmesi olasıdır.

5.1. Öneriler

Araştırmanın bulguları karar vermekten kaçınma dışındaki karar verme tarzlarının çalışanların yaşam doyumu üzerinde etkide bulunduğu ve cinsiyet ile yaş değişkeni dışındaki demografik değişkenler ile yaşam doyumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu ve yaşam doyumunun statü ile öğrenim düzeyi değişkenlerine göre farklılık gösterdiğine işaret etmektedir. Karar verme tarzları ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin daha derinlemesine incelenmesine ve bilgi birikimin artırılmasına katkıda bulunulabilmesi için ileride yapılacak çalışmalarda farklı sektörler araştırma kapsamına dâhil edilebilir. Araştırmaların örnekleme geniş tutularak sonuçların genellenebilirlik düzeyi artırılabilir. Karar verme tarzları ve yaşam doyumu ile ilişkili olan diğer kavramlarla etkileşimlerin incelenmesi ile alan yazını zenginleştirilebilir.

Araştırma sonuçları ve diğer çalışmalardaki bulgular dikkate alındığında bireylerin yaşam doyumu elde edebilmeleri için olumlu bakış açısına sahip olmaları, doğru, yerinde ve isabetli kararlar vermeleri gerekmektedir. Karar verme durumu ile karşılaştıklarında bireyler karar verme tarzlarına dikkat etmeli, doğru seçimlere ulaştırmayacak anlık karar verme ve çözüm üretmeyecek kaçınma yaklaşımlarından uzak durmalıdırlar. Alternatiflerin ayrıntılı değerlendirilmesine dayanan rasyonel ve önsezilerin etkili olduğu sezgisel karar verme tarzları pişmanlık duyulmayacak kararların alınmasına dayanak oluşturacağı için bireylerin yaşam doyumuna da olumlu etkide bulunacaktır.

Örgütsel etkinliğin sürdürülebilmesi ve başarılı sonuçların alınabilmesinde örgüt genelinde sergilenen karar verme yaklaşımları büyük önem taşır. İşletmeler tarafından çalışanlara yönelik karar verme, karar verme tarzları ve karar verme becerileri ile ilgili eğitimler verilmesi etkili karar verme konusunda farkındalığın gelişmesinin yanı sıra, hem bireysel hem de örgütsel performansa olumlu katkıda bulunur. Örgütsel etkililiğin ve iş görenlerin iş tatmininin artırılması için çalışanlar karar verme süreçlerine dâhil edilmelidir. İşletme yöneticilerinin çalışanları karar verme mekanizmalarına dâhil etmeleri iş görenlerin deneyim kazanarak karar verme becerilerinin gelişimine yardımcı olur. Olumlu veya olumsuz etkide bulunmuş bazı karar sonuçlarının örgüt içinde paylaşılması yararlı olur. Kurum için kritik önemde olan kararların sonuçlarına ilişkin örgüt içi paylaşımlar örgütsel öğrenme ve gelişmeye katkıda bulunur. Son olarak, örgütsel

performansı olumsuz yönde etkileme potansiyeli olan anlık karar verme ve kaçınma yaklaşımlarından uzak durulması örgütler açısından yararlı olur.

ARHUS

KAYNAKÇA

- Akyol, B., Başaran, R., & Yeşilbaş, Y. (2018). Halk eğitim merkezlerine devam eden kursiyerlerin yaşam doyumu düzeyleri ve yaşam boyu öğrenme eğilimleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 301-324.
- Amati, V., Meggiolaro, S., Rivellini, G., & Zaccarin, S. (2018). Social relations and life satisfaction: The role of friends. *Genus*, 74(1), 1-18.
- Arroba, T. Y. (1978). Decision-making style as a function of occupational group, decision content and perceived importance. *Journal of Occupational Psychology*, 51(3), 219-226.
- Bahadır, Z., & Certel, Z. (2013). Evaluation of life satisfaction, self-esteem in decision-making and decision-making styles of weightlifting referees. *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement and Health*, 13(2), 582-587.
- Bavol'ár, J., & Orosová, O. (2015). Decision-making styles and their associations with decision-making competencies and mental health. *Judgment and Decision Making*, 10(1), 115-122.
- Beavers, A. S., Lounsbury, J. W., Richards, J. K., Huck, S. W., & Skolits, G. J. (2013). Practical considerations for using exploratory factor analysis in educational research. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 18(6), 1-13.
- Bjørnskov, C., Dreher, A., & Fischer, J. A. (2008). Cross-country determinants of life satisfaction: Exploring different determinants across groups in society. *Social Choice and Welfare*, 30(1), 119-173.
- Bodin, R., Chermack, T. J., & Coons, L. M. (2016). The effects of scenario planning on participant decision-making style: A quasi-experimental study of four companies. *Journal of Futures Studies*, 20(4), 21-40.
- Boekhorst, J. A., Singh, P., & Burke, R. (2017). Work intensity, emotional exhaustion and life satisfaction: The moderating role of psychological detachment. *Personnel Review*, 46(5), 891-907.
- Cenkseven Önder, F., & Çolakkadıoğlu, O. (2013). Decision-making and problem-solving as a well-being indicator among adolescents. *Educational Research and Reviews*, 8(11), 720-727.
- Cenkseven-Önder, F. (2012). The influence of decision-making styles on early adolescents' life satisfaction. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 40(9), 1523-1536.
- Çimen, S., & Tatar, A. (2019). Gençlerde duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi. *Humanistic Perspective*, 1(1), 56-70.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.
- Dağlı, A., & Baysal, N. (2017). Investigating teachers' life satisfaction. *Universal Journal of Educational Research*, 5(7), 1250-1256.
- Deniz, M. E. (2006). The relationships among coping with stress, life satisfaction, decision-making styles and decision self-esteem: An investigation with Turkish university students. *Social Behavior and Personality*, 34(9), 1161-1170.
- Deniz, M., & Avşaroğlu, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yeteneklerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini açıklama. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 121-138.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75.

- Ding, N., Xu, X., Yang, H., Li, Y., & van Heughten, P. (2020). Decision-making styles of Chinese business students. *Journal of Education for Business*, 95(6), 351-358.
- Dinklage, L. B. (1967). *Adolescent choice and decision-making, monograph 2 A, studies of adolescents in secondary schools*. Cambridge: Harvard School of Education.
- Driver, M. J. (1979). Individual decision making and creativity. In S. Kerr (Ed.), *Organizational behavior*. Columbus, OH: Grid Publishing.
- Driver, M. J., Brousseau, K. R., & Hunsaker, P. L. (1990). *The dynamic decision maker*. New York: Harper & Row Publishers.
- Durak, M., Şenol-Durak, E., & Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of the satisfaction with life scale among Turkish university students, correctional officers, and elderly adults. *Social Indicators Research*, 99(3), 413-429.
- Fatima, S., Khan, M., Rosseli, M., & Ardila, A. (2020). Age, executive functioning, and decision-making styles in adults: A moderated mediation model. *Aging, Neuropsychology, and Cognition*, 27(3), 338-350.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 11.0 update*. Boston: Allyn & Bacon.
- Gouveia, V. V., Milfont, T. L., da Fonseca, P. N., & de Miranda Coelho, J. A. (2009). Life satisfaction in Brazil: Testing the psychometric properties of the satisfaction with life scale (SWLS) in five Brazilian samples. *Social Indicators Research*, 90(2), 267-277.
- Harren, V. A. (1979). A model of career decision making for college students. *Journal of Vocational Behavior*, 14, 119-133.
- Highhouse, S., Diab, D. L., & Gillespie, M. A. (2008). Are maximizers really unhappy? The measurement of maximizing tendency. *Judgment and Decision Making*, 3(5), 364-370.
- Kanbur, E., & Erol, A. (2017). Havaçılık çalışanlarının yaşam doyumunun demografik değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17, 50-64.
- Keskin, E., & Perçin, N. Ş. (2019). Yöneticilerin öz yeterlilik inançları, yönetsel güçlülük düzeyleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişki. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 775-786.
- Kong, F., Gong, X., Sajjad, S., Yang, K., & Zhao, J. (2019). How is emotional intelligence linked to life satisfaction? The mediating role of social support, positive affect and negative affect. *Journal of Happiness Studies*, 20(8), 2733-2745.
- Köse, E. (2019). Karar verme tarzları ile sorun çözme becerileri arasındaki ilişkinin araştırılması. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(4), 49-60.
- Mann, L., Burnett, P., Radford, M., & Ford, S. (1997). The Melbourne Decision Making Questionnaire: An instrument for measuring patterns for coping with decisional conflict. *Journal of Behavioral Decision Making*, 10, 1-19.
- Moran, C., & Çoruk, A. (2021). İlköğretim kurumlarındaki öğretmenlerin duygusal emek davranışları ile yaşam doyumunu düzeyleri arasındaki ilişki. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 267-284.
- Morrone, A., Piscitelli, A., & D'Ambrosio, A. (2019). How disadvantages shape life satisfaction: An alternative methodological approach. *Social Indicators Research*, 141, 477-502.
- Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., & Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16(2), 134-143.
- Ngoo, Y. T., Tan, E. C., & Tey, N. P. (2021). Determinants of life satisfaction in Asia: A quantile regression approach. *Journal of Happiness Studies*, 22, 907-926.

- Ölçüm, D., & Titrek, O. (2015). The effect of school administrators' decision-making styles on teacher job satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 197, 1936-1946.
- Öneren, M., & Çiftçi, G. E. (2013). Yöneticilerin öz yeterlilik ve karar verme tarzlarına ilişkin özel bankalarda bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(3), 305-321.
- Park, J., Joshanloo, M., & Scheifinger, H. (2019). Predictors of life satisfaction in a large nationally representative Japanese sample. *Social Science Research*, 82, 45-58.
- Przepiorka, A. M. (2017). Psychological determinants of entrepreneurial success and life-satisfaction. *Current Psychology*, 36(2), 304-315.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1995). Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), 818-831.
- Siebert, J. U., Kunz, R. E., & Rolf, P. (2020). Effects of proactive decision making on life satisfaction. *European Journal of Operational Research*, 280, 1171-1187.
- Tansel, B. (2018). Adalet Bakanlığına bağlı kurumlarda çalışan personelin yaşadığı tükenmişlik, iş doyum ve yaşam doyum arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 50-77.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen adaylarının farklı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Uygur, S. S. (2018). Lise öğrencilerinde problem çözme becerilerinin akılcı olmayan inanç düzeyi ve karar verme stillerine göre yordanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1014-1026.
- Yenihan, B., Öner, M., & Balcı, B. (2016). İş doyum ve yaşam doyumunun demografik özelliklerle ilişkisi: Sakarya'daki AVM'lerin çalışanları üzerine bir araştırma. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 33-49.
- Yılmaz, E., & Altınok, V. (2010). Öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeylerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini yordama gücü. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 685-705.